

TEXTUL ȘI RECEPTORUL SĂU

ZAHARIA Viorica, dr., conf. univ.

Summary

Reading text including several stages of which at least three can separate : pre-reading, reading and post-reading. If we reading the text we can come to creation (opera) because the writer writing a book but book isn't creation yet. Reading the literature of a particular genre but the reception will be made depending on how will be detected the text's determinants. The receiver has a system of rules, more or less coherent, by receiving the text. After reading we can discover something concretize or not in a specific gender . In post-reading proces reader have the opportunity to make conclusions about the reality of the world through the text's content. Text and their receiver
Reading text including several stages of which at least three can separate : pre-reading, reading and post-reading. If we reading the text we can come to creation (opera) because the writer writing a book but book isn't creation yet. Reading the literature of a particular genre but the reception will be made depending on how will be detected the text's determinants. The receiver has a system of rules, more or less coherent, by receiving the text. After reading we can discover something concretize or not in a specific gender . In post-reading proces reader have the opportunity to make conclusions about the reality of the world through the text's content.

„Cel care scrie opera este pus la o parte, cel care a scris-o este concediat. Cel care este concediat, mai mult, nu știe (...) scriitorul nu știe niciodată dacă opera este desăvârșită”. În aceste cuvinte ale lui Maurice Blanchot, întrezărim spațiul aflat între text și operă. Între autor și cititor avem textul. Text – noțiune sinonimă, partial, cu opera. Dar textul aparține producătorului iar opera, când există, receptorului. Ce se întâmplă cu acest text care, din ceea ce este în totalitatea sa, devine altceva? Cum decurge această transformare?

Pentru a vedea acest lucru trebuie să avem în vedere modul în care cititorul ia act de lumea textului. Actul receptării este cel al lecturii. Prin lectură ajungem de la text la operă căci scriitorul scrie o carte dar cartea nu e încă o operă, Deși autorul a făcut tot ceea ce a crezut de cuviință pentru a da textul, neștiind dacă acesta este operă sau nu, este clar că a vrut să introducă aici elemente care, decodate de către receptor, vor face ca acesta să recunoască în text opera. Lectura textului cuprinde mai multe etape din care cel puțin trei se pot detașa: prelectura, lectura propriu-zisă și postlectura.

Citind literatură de un anumit gen, o facem în virtutea unui scop, însă receptarea se va face în funcție de modul în care vor fi detectați determinanții textului și a poziției acestora față de ceea ce reprezintă ei în alte texte. Imaginea lor va fi dată și de modelul pe care îl au în psihicul fiecărui lector. „Lumea (textului) este aici proiecția abstractă a universului extratextual reconstruit de receptor ca urmare a interpretării (explicite sau implicite) a restului de texte care îi formează orizontul cultural” [4, p. 78]. Recunoștem aici modelul aparte al relației stabilite între autor și receptor” [2, p. 120]. Este acesta actul lecturii propriu-zise, cel al recunoșterii și al „reconstituirii” textului făcut din optica altor texte cunoscute receptorului. El (receptorul) are, probabil, un sistem mai mult sau mai puțin coerent, cu reguli mai mult sau mai puțin fixe, prin care primește textul.

Mariana Neț pleacă doar de la texte cu valoare recunoscută. Însă pentru un text care pune pentru prima dată problema recunoșterii axiologice, vedem că modelul invocat mai sus ne face să fim mult mai circumspecți în privința receptorului, deoarece acesta are tendința de a așeza noua unitate textuală pe „patul lui Procust” existent în fiecare creier uman, în funcție de propriul său

sistem de referință. Fiecare cititor acceptă ca valabil un text dacă acesta răspunde preferințelor sale. Sigur că vorbim aici despre o fază inițială a lecturii, invocând acea „simpatie” greu de ignorat față de anumite produse literare. Astfel un text poate să fie suficient de literar și prin aceasta să dezamăgească. Din altă perspectivă, poate să nu fie suficient de literar sau să nu fie suficient de aventuros, de liric. Sau, din contră, să fie prea literar, prea liric, ș.a.m.d.

Aceste texte, prin prisma cărora este judecată noua unitate textuală, trebuie să fie în raport de valoare. Adică lectura propriu-zisă se face din perspectiva marilor opere. Un text își deconspiră valențele cu atât mai bine cu cât este decodat, cu cât este simțit mai bine, însă „există autori care în sine nu sunt mai mari decât alții, dar care devin astfel pentru că știu să-și privească propria creație în act cu detașarea beneficiarului, adică a cititorului” [3, p. 55].

Dacă dintr-o prelectură venim cu părerile noastre asupra textului, spiritul rigid va căuta să le activeze în noul text parcurs. Se poate însă să între în vedere texte despre care să nu știm nimic inițial, să nu știm nimic despre autorii lor. Aici, putem descoperi anumite caracteristici în baza cărora să se facă încadrarea, iar catalogarea va fi proprie fiecărui lector în parte.

Lecturând, ceva se concretizează și descoperim sau nu un registru specific genului (o idee, un cadru, un simbol etc.). În cazul lecturii propriu-zise putem vorbi despre durata lecturii în care, de la începutul și până la sfârșitul textului, dimensiunile sale se modifică mereu. Acum sunt descoperite ideea, tema, subiectul, modul de a exista al dimensiunilor, modalități specifice de exprimare, de a prezenta personajele, sugestii de atmosferă, de dramatism. Confruntarea se face automat cu modelele existente în memorie. Faptul că aventura nu se încheie odată cu punctul final este altceva și ține de etapa postlecturii. În lectură textul „este un tot instabil; raportat la alte texte este un context pentru un viitor; el a transformat textul precedent în context, iar textul prim nu există decât prin lectura sa, ca un context pentru un (prim) text secund” [5, p. 224] sau: „Raționalizarea impresiilor și punerea lor sub semnul verificador al principiilor, al informațiilor extrase din diverse domenii de cunoaștere, reprezintă lectura însăși” [6, p. 24].

Datele postlecturii, în vederea recreării textului, a lumii cuprinse în el, indiferent că sunt date ale realității sau conținut imaginar, tocmai de aici le putem lua: din spațiul ce se creează între „textul instabil”, cum am văzut la Jacqueline Risset, și același text ca suport pentru recunoașterea textelor viitoare. Căci dacă am citit odată un text catalogat drept literar, mai ușor vom decoda următorul text de gen. Pe măsură ce vom cuprinde mai multe texte, cu atât mai mult vom surprinde mai bine specificul anticipației.

Se susține că propunând o lectură neconținută, ficțiunea trebuie să realizeze un sfert de scriitură. Evident că orice nouă lectură a unui text, făcută dintr-o perspectivă cât mai cuprinzătoare, pune elementele textului într-o lumină nouă, dând despre el noi amănunte. Această nouă acțiune valorizatoare (când unele texte „cad” la o analiză atentă) valorează câte ceva din drumul textului spre operă. Însă cum acesta este întotdeauna parte din textul universal, „lectura va apărea deci ca un act de scriitură și, tot astfel, scriitura se va dovedi a fi un act de lectură – a scrie nefiind decât moment ale uneia și aceleiași produceri” [1, p. 237]. Scriind, autorul dă textul unei realități (spațiu diegetic) concepute de el, asimilată prin grila proprie. El lecturează, cu alte cuvinte, o anumită realitate social-politică de care este înconjurat. La rândul său, cititorul nu are în vedere decât măsura redusă morfo-sintactic a textului și pe cea semantică. Nimeni nu este interesat de text doar în

abstractul său, ci de lumea încorporată în el. Scriind textul, autorul lecturează o lume; lecturând textul, cititorul descrie (scrie) o lume.

În postlectură cititorul are tot dreptul să facă considerații privind realitatea lumii conturate prin intermediul textului. Știe acum dacă personajele sunt valabile, dacă sunt sau nu originale, dacă tema a fost sau nu bine explicată, dacă au mai folosit-o alții și cu succes, dacă atmosfera este adecvată, plus o serie întreagă de alte considerații făcute în urma lecturii.

Bibliografie

1. Baudry, Jean-Louis, *Scritură, ficțiune, ideologie*, în *Pentru o teorie a textului*, Univers, București, 1980, p. 237.
2. Sau, mai corect, emițător-receptor, deși perechile: autor-emițător-cititor-receptor, implică în cazul de față un grad mare de sinonimie. Prin emițător înțelegem aici „acel actant pe care îl reconstituie, pe care îl configurează receptorul în actul de lectură” (Corti, Maria, *Principiile comunicării literare*, Editura Univers, București, 1981, p.20). Despre receptor putem spune, prin analogie, că nu este cititorul „real”, ci acel cititor „căutat” de emițător.
3. Corti, Maria, op. cit., p. 55.
4. Neț, Mariana, *Pentru o poetică a atmosferei*, Editura Univers, București, 1989, p.78.
5. Risset, Jaqueline, *Întrebări asupra regulilor jocului*, în *Pentru o teorie a textului*, Univers, București, 1980, p. 224.
6. Vlad, Ion, *Lectura, un eveniment al cunoșterii*, Editura Eminescu, 1977, p. 24.